

TŘI ZÁKLADNÍ PRINCIPY (GUNY)

Vývojový proces – tři guny a Blaženost

Vybráno ze Satsangů 8.8.1997 a 9.2.2005

.....

Óm Šrí Paramátmane Namaha

Teorie tří životních prvků – gun – nám pomáhá lépe porozumět duchovnímu vývoji. Ze tří kvalit tamas, radžas a sattva se skládá vše, co existuje na úrovni Přírody. Kvalita “radžas“ stojí uprostřed. Na jednu stranu od ní se rozprostírá “tamas“ a na druhou stranu “sattva“.

- ⌘ Tamas je kvalitou nehybnosti, netečnosti a pasivity. S tamasem se pojí lenivost, tupost a letargie.
- ⌘ Radžas je vedený touhami. Je kvalitou aktivity a touhy.
- ⌘ Sattva znamená moudrost, světlo a jas. Sattva je prvkem světla, moudrosti, míru a harmonie. Je nejvyšším aspektem.

Lidé, zvířata i rostliny mají v sobě obsaženy všechny tři kvality. Jen poměr je u každého jiný. Člověka poznáme podle kvality, jež v jeho životě převládá. Poznáme tamas u člověka, který dlouho vespává, dělá jen to, co je opravdu nezbytné pro přežití a nejeví zájem o žádnou smysluplnou činnost. Radžas převládá u lidí ovládaných všemožnými touhami. Člověk, který zkušenostmi mnoha životů pochopil nesmyslnost a frustraci spojenou s kvalitou tamas a radžas, začíná hledat mír. Postupně rozvíjí kvality lásky, moudrosti a klidu a harmonie – kvalita sattvy.

Dokud přetrvává nejnižší kvalita tamasu, duchovní život ještě nezapočal. Vývoj se zatím neodehrává na vědomé úrovni - evoluční proces probíhá neustále i bez našeho vědomí. K duchovnímu vývoji může docházet až na druhém vývojovém stupni, kdy převládá kvalita radžasu. Člověk je různými starostmi a protivenstvími nucen zamýšlet se nad otázkou, jaký má lidský život smysl. Tolik například o něco usiloval a stejně mu to nepřineslo klid. Nebo byl opuštěn milovanou osobou. Mnoha různými událostmi je člověk přiveden k tomu, aby se ptal po účelu všeho, co se v životě děje. Tehdy začíná hledat cestu ke klidu a harmonii. Tímto způsobem, život za životem, dochází k pročišťování lidské bytosti.

Nakonec přichází život, v němž převládá třetí, nejvyšší kvalita sattvy. Není již nutné, aby se odehrávalo tolik událostí, a pokud se nějaká přihodí, nebývá už tak ničující. Člověk se umí učit jen z malých pošťouchnutí. Nemusí už být Přírodou fackován. Potom se otázky po smyslu života stávají více než jen intelektuálním zájmem. Odpověď na tyto otázky je pro hledajícího životně důležitá, musí se jimi zabývat. Evoluční proces vrcholí vnitřním vývojem.

U lidí obecně převažuje kvalita radžas, nacházející se uprostřed. Ve světě zvířat převládá tamas. Lidé mají svobodu vybrat si, zda chtějí směřovat k tamasu nebo k sattvě. Abychom naplnili cíl svého lidského života, tj. dosáhli osvícení, musí v nás

nejprve převažovat kvalita sattvy. Všichni, kdo chtějí dosáhnout osvícení, musí ve svém životě rozvíjet principy sattvy.

Je třeba porozumět následující skutečnosti. Oddáváme-li se kvalitě radžas, přecházíme po nějaké době zákonitě do kvality tamas. Ukažme si to na příkladu vztahů mezi muži a ženami. Vše začíná fyzicky zaměřenou touhou pocházející z radžasu. Když se fyzické propojení dvou lidí blíží k sexuálnímu vyvrcholení, před tím než dojde k ejakulaci (u muže a podobně i u ženy), dostavuje se u obou stav, kdy naprosto zapomínají na všechno ostatní. Toto sebezapomnění je tamasické povahy. Přináší sice určité příjemné pocity, ale jenom přechodné povahy. Nejde o štěstí, ale o omámenost.

Když se naopak snažíme své touhy ovládat, dát jim lepší směr a různými způsoby je pročišťovat, pak se velmi brzy začne v našem životě rozvíjet kvalita sattvy.

Nejde o filozofické úvahy, ale o pravdy prověřené každodenním životem. Všechny tři uvedené principy můžeme pozorovat na svém vlastním těle. Někdy se prostě bez jakéhokoli důvodu cítíme otupělí a bez energie. Nejraději bychom zůstali ležet v posteli a vůbec se nám nechce do práce. Převládá v nás princip tamasu. Jindy jsme zase plní energie a plánujeme, co všechno podnikneme. Nejde o nic jiného, než že v nás právě převážila kvalita radžas. Další den se cítíme plní moudrosti, že bychom mohli kázat ostatním (sattva).

Guny jsou proměnlivé. Přesáhne-li všechny tři guny, odhalíme samotnou Pravdu. Za kvalitou tamas, radžas a sattva je neustále přítomna naše čistá Existence. Překročení všech tří gun přináší naprostou vyváženost a ničím neotřesitelný klid. Osvícený člověk setrvává v klidu, který je tak ustálený, že jej nemůže narušit žádná sklíčenost, špatná nálada či potěšení. Zůstává nedotčen příjemným i nepříjemným. Duchovně realizovaný člověk setrvává ve stále stejném stavu, v blízkém vztahu s Božstvím. Je stále s Božstvím a To je stále v něm. Stali se nejbližšími přáteli.

O tom všem se můžeme dočíst v Bhagavadgítě. Nyní se podíváme na verš, který s dnešním tématem souvisí.

Bhagavadgíta, kapitola 5, verš 21:

„Ten, jehož mysl zůstává nedotčená smyslovými podněty, je prostřednictvím meditace naplňován sattvickou radostí přetrvávající v mysli. Pak se tento jogín, který se v meditaci naprosto ztotožňuje s Brahman, těší věčné Blaženosti.“

Pán zde mluví o člověku, jehož mysl zůstává nedotčená smyslovými podněty. Co to znamená? Nejde o běžnou mysl, která neustále zabíhá k podnětům smyslového potěšení, například se upíná k přitažlivosti opačného pohlaví. Dokonce i když jste v místnosti sami a on či ona s vámi nejsou, mysl se jimi stále zaobírá: „Jak bych si přála, aby byl teď se mnou.“ „Bylo by úžasné, kdybych ji teď mohl obejmout.“ Mysl je neustále něčím přitahována.

V meditaci je třeba odklonit svoji mysl od svých tužeb a požitků. Ve verši se praví, že sattvická radost pochází z meditace. Jakmile se odvrátíte od radžasické touhy, vzniká sattva. Abyste se stali sattvickými, je třeba se osvobodit z touhy kvality radžas.

Pán objasňuje, že se vám sattvické radosti dostane pouze tehdy, když se odpoutáte od požitků. Na úrovni radžasu jde o přechodné potěšení, ale v sattvě zažíváte radost, která v mysli přetrvává. Když dosáhnete sattvické radosti, stojí před vámi ještě další stupeň – zažívat Blaženost. Potom tedy je jogín, který se odklonil od radžasu, těší sattvě a naprosto se ztotožňuje s Brahma, oblažován vlnami věčného Blaha. Blaženost je v Bhagavadgítě uvedena s velkým písmenem, protože mezi ní a Bohem není rozdíl.